

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Lisansüstü Eğitime Olan Tutumları (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ABD Örneği)

Çiğdem ÜNAL(*)

İlhan İLTER (**)

Özet: Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının lisansüstü eğitime olan tutumlarının cinsiyet, mezun olunan lise türü, aile gelir durumu ve baba öğrenim durumu değişkenleri açısından belirlemektir. Çalışma grubunu 2008-2009 akademik yılında Fırat, İnönü ve Erzincan Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 140 kız, 172 erkek olmak üzere toplam 312 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada nicel ve nitel verilerin kullanıldığı karma desenli bir yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın verileri kişisel bilgi formundan ve lisansüstü eğitime ilişkin tutum ölçeğinden oluşmuştur. Ölçekteki veriler SPSS 15.0 paket programında frekans, aritmetik ortalama ve yüzde dağılımı teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Ayrıca korelasyon çözümlemesi de yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin baba öğrenim durumu dışında cinsiyet, mezun olunan lise türü ve aile gelir durumu değişkenleri açısından lisansüstü eğitime olan tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Genel olarak öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarının olumlu olduğu, ancak tutum puanlarının yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca ortaya çıkan bu anlamlı farklılıkların nedenlerini ortaya koymak için öğrenciler ile yarı- yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü eğitim, öğretmenlik mesleği, öğretmen.

Attitudes of Classroom Teacher Candidates toward Graduate Education

Abstract: The purpose of this study is to examine attitudes of classroom teacher candidates to graduate education in terms of variables such as sex, graduated school type, family income and educational status of fathers. The study consists of 312 candidates including 140 female and 172 male attending to Primary Education Departments in Fırat, İnönü and Erzincan Universities in the 2008-2009 academic years. In the research a mixed method pattern consisted of quantitative and qualitative data was conducted. The research data was consisted of personal information and relating to scale of attitudes toward the graduate education. The datas on scale were analyzed using frequency, mean, percentage distribution techniques. Moreover, correlation analysis was performed. According to research findings, except for educational status of father, significant differences were found statistically among attitudes in terms of sex, school type and family income variables. In general the attitudes of students to graduate education were positive, but scores weren't high. Moreover, semi-structured interviews were conducted with students in order to determine the causes of these significant differences.

Key Words: Graduate education, teaching profession, teacher.

*) Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İlköğretim ABD.
(e-posta: cunal@atauni.edu.tr)

**) Doktora öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim ABD.
(e-posta: ilhanilter5@hotmail.com)

Giriş

Toplumsal yapının şekillendirilmesinde, eğitim önemli bir rol oynamaktadır. Eğitimin kendisinden beklenen rolü yerine getirmesi okullar aracılığı ile gerçekleştirilir. Bilgi birikiminin hızla arttığı toplumlarda, bireylerin belli hedefler doğrultusunda planlı ve programlı bir biçimde yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak eğitim kurumları ile sağlanabilir (Fidan ve Erden 1983 Akt: Pehlivan, 2004). Bu nedenle eğitim kurumları toplumların istediği nitelikte bireyleri yetiştirmek amacıyla kendilerini geliştirmek zorundadır.

Bilginin hızla arttığı bir ortamda bilginin üretilmesi ve tüketilmesi çok önemli olmaktadır. Özellikle 18.yüzyıldan sonra bilgi birikiminde çok hızlı gelişmeler sağlanmış ve bilgi birikimindeki geometrik artış büyük bir hızla sürmüştür. Bugün bilgiye sahip olan ülkeler eğitim, teknoloji, ekonomi, sanat, kültür, politika vb. gibi her konuda güçlüdür. Bu anlamda bilginin üretilmesi, öğretilmesi ve yayılmasında eğitim sistemine büyük görevler düşmektedir (Karakütük,2001).

Sevinç'e (2001) göre, bilim ve eğitim birbirini tamamlayan iki önemli olgudur. Bu iki olgudan yeteri kadar yararlanabilme gelişmişliğin ve çağdaşlığın önemli bir göstergesidir. Eğer ülkeler kalkınmayı ve tüm alanlarda gelişmeyi hedefliyorsa bilimi ve eğitimi bütün kurum ve kuruluşlar tam olarak kullanmak zorundadır. Dolayısıyla bilim ve eğitimin kaynaştırılması bakımından lisansüstü eğitim bu noktada oldukça önem taşımaktadır.

Bilindiği gibi eğitim kurumlarından biri olan üniversiteler yükseköğretimi gerçekleştirmektedir. Yükseköğretim, bilimin gelişmesinde, teknolojinin ilerlemesinde ve ülke sorunlarının çözümünde yardımcı olmaktadır. Köksalan'ın (1999) da belirttiği gibi, üniversiteler, nitelikli insan gücünü oluşturmayı ve öğrencilerin ilgi, yetenek ve kapasitelerini en akılcı bir biçimde değerlendirerek yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Yine Karakütük'e (1989) göre, üniversiteler toplumun gereksinim duyduğu nitelikli insan yetiştirme işlevi doğrultusunda çeşitli programlar düzenlerler. Bu programlardan biri de lisans programlarından sonra verilen lisansüstü öğretim programlarıdır (Sayan ve Aksu, 2005).

Yine Karayalçın'a (1988) göre, toplumların gereksinim duyduğu bilim adamı ve öğretim üyesi yetiştirmeyi amaçlayan lisansüstü eğitim bir seçkin eğitimidir, çünkü değişik alanlarda görev yapacak yöneticilerin, uzmanların üniversite öğretim üyelerinin vb. bu eğitim kademesinde yetişeceği şüphesizdir. Bu nedenle oldukça önem taşıyan lisansüstü eğitimin yüksek psiko-sosyal ve bilimsel yarar sağlayacak şekilde nitelikli olması gerekir.

Lisansüstü Eğitim

Bilim insanı yetiştirmede lisansüstü eğitimin tanımına ve önemine ilişkin çeşitli saptamalar mevcuttur. Oğuzkan'a (1981) göre, lisansüstü eğitim, lisans derecesi ya da diploması almış olanlara ilgi duydukları bir bilim dalında yüksek lisans, bilim uzmanlığı ya da doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere düzenlenen eğitim olarak tanımlanmaktadır. YÖK'ün Lisansüstü Eğitim Yönetmeliğinin 2.Maddesine göre,

lisansüstü eğitim; lisans eğitime dayalı olan yüksek lisans ve doktora eğitimi ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlilik çalışması ve tıpta uzmanlık ile bunların gerektirdiği öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama etkinliklerinden oluşan eğitim olarak tanımlanmaktadır. Varış'a (1972) göre, lisansüstü eğitim; üniversitede lisansüstü derecelere götüren, araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaç edinen bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Yine Çakar (1997), lisansüstü eğitimi, bir alanda derinlemesine çalışarak lisans eğitiminde daha üst seviyede bilgi ve etkinliğe sahip olan yüksek ihtisas gücünü yetiştiren eğitim programı olarak tanımlamıştır. Nitekim verilen bu programlar bireylerin mesleki alanında donanımlarını artırmak, akademik derinleşmesini sağlamak ve ilgili iş alanlarında gerekli nitelikli elemanları yetiştirmek amacıyla tasarlanmıştır.

Varış'ın (1972) yapmış olduğu bir araştırma doğrultusunda yüksek lisans ve doktora'nın amaçları şu şekilde özetlenebilir:

Lisansüstü eğitimin içinde yer alan yüksek lisansın amacı, alanında uzmanlaşmış bireyler yetiştirmek, doktora eğitime temel oluşturmak ve bireylere bilimsel süreci kavratmaktır. Doktora eğitiminin amacı ise, ekonomik ve teknolojik kalkınma için gerekli temel araştırmaları planlayıp, yürütecek, sonuçlandıracak ve yayımlayacak bilim adamı, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirmektir.

Lisansüstü eğitimin işlevleri incelendiğinde ise üniversitelerin işlevleri ile paralellik gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Arıcı'ya (1997 Akt: Alhas, 2006) göre bu işlevler; bilim ve sanat üretmek, toplumsal sorunları doğru algılamak, sorunlara çözüm önerileri geliştirmek ve üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak olarak ifade edilmiştir. Lisansüstü eğitimin birinci amacı yükseköğretim kurumlarının geleceği için öğretim üyelerini ve araştırmacıları yetiştirmek ve akademik alt yapıyı oluşturmak; ikinci amacı ise ülkelerin teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişmeleri ile ilgili sorunlarına çözüm getirmektir.

Sevinç (2001) lisansüstü eğitimin ülke kalkınmasında ve ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan tipinin oluşmasında önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir. Artık lisansüstü eğitim örgün eğitimin bir basamağı durumuna gelmiştir. Karakütük (1989) lisansüstü öğretimin gelişmesini sağlayan ve bugün yükseköğretimin önemli bir kademesi durumuna getiren başlıca etkenleri şöyle ifade etmektedir:

1. Araştırma etkinliklerinin üniversitelerin işlevleri arasına girmesi.
2. II. Dünya savaşından sonra bilgi birikimi ve buluşların yeni uzmanlık alanlarının ortaya çıkarmasını zorunlu kılması.
3. Ülkelerin kalkınmasında yüksek nitelikte insan gücüne (öğretim üyesi, bilim insanı ve araştırmacı) daha fazla gereksinim duyulması.
4. İlköğretim süresinin uzaması ve çağ nüfusunun yaygınlaşarak ilköğretimden sonra eğitim düzeylerindeki okullaşma oranlarının artmasının bir üst düzeye olan eğitim

istemini artırması ve dolayısıyla yükseköğretimdeki okullaşma oranının artarak öğretim üyesine olan gereksinimin artması.

5. Bilgi birikimi ve teknolojik gelişmelerin hızlı gerçekleşmesi nedeniyle yükseköğretimde kazanılan yeterliliklerin mezun olduktan sonra yeterli olmaması ve mezun olduktan sonra lisansüstü eğitimi gerekli kılması.

Yukarıdaki maddeler incelendiğinde bu durumun günümüzde de geçerli olduğu ve lisansüstü eğitimin öncelikli amacının yüksek akademisyen yetiştirme ve bilimsel alanda gelişmelerin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim kurumlarında daha iyi eğitilen öğretmenlerin daha verimli çalışacakları ve gelecek kuşakları daha iyi yetiştirecekleri varsayımı lisansüstü eğitime olan ilgiyi artırmaktadır. Üniversitelerin yüksek nitelikli araştırma yapabilecek insan gücüne gereksinimi olduğu kadar sanayinin de yetişmiş insan gücüne gereksinimi bulunmaktadır. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı bilimsel verilere ulaşacak, kitleye etkin hitap edecek uzman öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır (Akt: Alhas,2006).

Bilgi çağında yaşanan gelişmeler eğitim öğretim programlarının sürekli güncellenmesini ve öğretmenin bilgiyi salt aktaran bir yapıda değil, öğrencilere bilginin ulaşmasını ve öğrenmeyi öğretmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durumdan dolayı öğretmenin eğitim sürecindeki rolü her geçen gün artmakta ve öğretmen nitelikleri daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü eğitim sisteminin en önemli öğelerinden biri de kuşkusuz öğretmendir. Çelenk (1988) bireylerin eğitim süreci sonunda etkin ve dengeli bir şekilde topluma uyum sağlaması, eğitim öğretim çalışmalarının doğru düzenlenmesiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Nitekim bu düzenlemeleri öğrencilere kazandırarak onları başarıya ulaştıran ve niteliklerini artıran öğretmendir. Sözer'e (1991 Akt: Gökalp,2007) göre, yetiştirilen insan gücünün niteliği öğretmenin niteliği ve tutumları ile yakından ilgilidir ve hatta özdeş durumundadır. Öğrenci niteliklerinin yükseltilmesi isteniyorsa; onları yetiştiren öğretmenlerin öncelikle mesleki ve akademik açıdan tutumlarının pozitif yönde olması ve niteliklerinin yüksek olması gerekmektedir.

Ataunal'in (2003) da belirttiği gibi, öğretmenler sadece eğitim-öğretim programlarını hedeflere uygun biçimde uygulayan meslek elamanları olmayıp; aynı zamanda öğrencilerini yaşama yönlendiren, onların kendilerine ve topluma karşı tutumlarını şekillendiren, iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini etkileyen en etkin ve sorumlu kişilerdir. Yine Ataunal'a (2003) göre öğretmen, eğitimin temel unsuru olan, toplumsal değerlerin temsilcisi ve çağdaş insan niteliklerinin mimarıdır. Bu nedenle hiçbir teknoloji ürününün öğretmenin yerini doldurması beklenemez. Öğretmenlik mesleği özel bir ihtisaslık mesleği olduğuna göre öğretmen yetiştirmenin her şeyden önce sağlıklı bir sisteme dayandırılması, lisansüstü eğitim imkânlarından yeterli düzeyde yararlanılması ve bu mesleğin uzman öğretmenlik anlayışına daha fazla dönüştürülmesi gerekmektedir.

Makalemizin başlığında bulunan bir diğer konu ise tutum ögesidir. Tutum ile ilgili çalışmalara bakıldığında birçok tanım yapıldığı görülmüştür. Bu tanımlardan bazıları

şunlardır: İnceoğlu'na (1993) göre, tutum, bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konu, obje ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki, ön eğilimdir. Dolayısıyla tutum, faaliyet için sübjektif veya zihni bir hazırlık durumu olarak ifade edilebilir. Yine Baldwin (1901-1905 Akt: Ünal,1981) tutumu bir tepki hazırlığı olarak ifade etmiş ve tutumun kendisinin bir davranış olmadığını, aslında davranışın ön koşulu olduğunu belirtmiştir.

Günümüzde geniş ölçüde teknolojiye dayanan bir eğitim sisteminde öğretmenin rolünün giderek arttığı bilinmektedir. Özellikle bunun önemini kavramış ve gelişmiş ülkelerde daha nitelikli öğretmen arayışı sürüp gitmektedir. Öğretmenlik mesleğini seçmiş olan ve bu mesleğe hazırlanmakta olan bireylerin öğretmenlik mesleğine ve lisansüstü eğitime ilişkin tutumlarının yüksek olması beklenmektedir. Nitekim lisans programlarından sonra verilen yüksek lisans ve doktora programları bu mesleğin daha nitelikli hale gelmesinde oldukça etkili olmaktadır. YÖK'ün de (1982–2007) belirttiği gibi, öğretmenlik mesleği kendine özgü ilke ve uygulama yöntemleriyle profesyonel statüde bir meslektir. Bundan dolayı öğretmen yetiştirmenin her şeyden önce sağlıklı bir sisteme dayandırılması ve bu mesleğin lisansüstü eğitim imkânlarından daha fazla yararlanması gerekir. Öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime ilişkin tutumlarını belirleyen etkenler olarak; mesleki alan uzmanlığı, bilimsel etkinliklere katılım, akademik personel olma isteği olabilir. Her öğretmen adayı geleceğine güvenli bakabilmesi için mesleki ve akademik anlamda yeterli donanımına sahip olması gerekmektedir. Sayın'a (2005) göre, lisans programlarından sonra verilen lisansüstü eğitim programları bireylerin hem mesleki hemde akademik anlamda üst noktaya ulaşmasında oldukça etkili olmaktadır. Bu nedenle sınıf öğretmeni adaylarının meslek öncesi lisansüstü eğitim tutumlarının nasıl ve ne derecede olduğunu ortaya koymak önemli görülmektedir.

I. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Fırat, İnönü ve Erzincan Üniversitesi Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bilim dalında devam eden son sınıf öğrencilerin, lisansüstü eğitime olan tutumlarının cinsiyet, mezun olunan lise türü, aile gelir durumu ve baba öğrenim durumu değişkenleri açısından incelenmesidir. Bu araştırmanın temel amacına paralel olarak şu alt problemlere çözüm aranmıştır:

1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarında anlamlı bir farklılık var mıdır? Anlamlı ise öğrenci görüşlerine göre bu sebepler neler olabilir?
2. Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre lisansüstü eğitime ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık var mıdır? Anlamlı ise öğrenci görüşlerine göre bu sebepler neler olabilir?
3. Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarında anlamlı bir farklılık var mıdır? Anlamlı ise öğrenci görüşlerine göre bu sebepler neler olabilir?

4. Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarında anlamlı bir farklılık var mıdır? Anlamlı ise öğrenci görüşlerine göre bu sebepler neler olabilir?

Yöntem

II. Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime olan tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Karasar (2005) tarama modellerini geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları olarak belirtmiştir. Araştırmada öğrencilerin kişisel bilgilerini ve lisansüstü eğitime ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla kişisel bilgi veri formundan ve 5'li Likert tipi tutum ölçeğinden yararlanılmıştır. Bu çalışma öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarını belirleme amacını taşıyan betimsel nitelikte bir araştırmadır. Genellikle bir Survey yöntemi olan betimleme yöntemi grupla ilgili genişliğine bir çalışmadır. Çok sayıda obje veya denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılır. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre, betimsel model, konunun hâlihazırdaki durumu araştırılarak değişkenler arasındaki ilişkinin değiştirilmeden yapılmasıdır. Bu araştırma modeline göre elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Ayrıca bu çalışmada gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği (Yıldırım, Şimşek, 2008) nitel araştırma deseni de kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılıkların nedenlerinin tespitinde veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu taslağı oluşturulmuştur. Daha sonra görüşme formu taslağına ilişkin uzman görüşleri alınmış ve gerekli yerler düzeltilerek formun son şekli ortaya koyulmuştur. Görüşmelere başlamadan önce, görüşme için uygun görüşme ortamı oluşturulmuş ve araştırmacı tarafından araştırma konusu, amacı, metodu ve görüşme bilgilerinin güvenliği konusunda öğrencilere bilgi verilmiştir. Araştırmacı tarafından örneklem grubu içinde amaçlı örneklem grubu oluşturulmuş ve öğretmen adayları ile yüz yüze 15-20 dakika süren görüşmeler yapılarak durum değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmada görüşme sorularına verilen cevapların analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre, içerik analizinde veriler tanımlanmaya ve verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarmaya çalışılır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar biçiminde düzenleyerek, bir araya getirerek ve bunları okuyucunun anlayabildiği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Böylece içerik analizinde daha derin bir işlem gerçekleşir, kavram ve temalarla sonuç keşfedilir. Öğretmen adaylarının görüşleri belirlenen temalar bağlamında analiz edilmiştir. Sonuç olarak bu araştırma, hem nicel yöntemde hem de nitel yöntemde incelenen karma desenli bir çalışmadır.

III. Araştırmanın Önemi

Bir ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik açıdan sürekli gelişme göstermesinde yüksek öğretimin çok büyük bir etkisi vardır. Yüksek öğretim, öğretim ve araştırma işlevlerini üzerine alarak nitelikli insanları yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Yüksek öğretimin içinde yer alan lisansüstü eğitim toplumun ihtiyacı olan araştırmacı bireylerin yetiştirildiği eğitim sürecidir. Nitekim ülke içinde her kurumun araştırmacı alanında uzmanlaşmış bireylere ihtiyacı vardır. Dolayısıyla üniversitelerde elde edilen bilgiler ve deneyimler kurumların işleyişini değiştirmekte ve gelişme sağlamasında etkili olmaktadır. Artık öğretmen adayları lisansüstü eğitim yaparak mesleki açıdan kendilerini geliştirmekte ve araştırmacı, yaratıcı bir kimlik kazanmaktadır. Bu bireyler kurumların içinde yer alarak yol gösterici rolünü üstlenmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde; sınıf öğretmeni adaylarının lisansüstü eğitime olan tutumlarının değerlendirilmesine yönelik literatürde yeterli sayıda çalışmaların olmadığı görülmüştür. Var olan çalışmalar genel olarak nicel boyutta ve yüzeysel olarak ele alınmıştır. Bu çalışma diğer çalışmalara göre nicel olarak değerlendirilmiş ve ortaya çıkan sonuçların nedenleri nitel uygulamalar ile derinleştirilerek öğrenilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla öğretmen fenomeninin incelenmesi önem taşıdığı düşünülerek bu çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği ve çalışmada ortaya çıkacak araştırma bulgularının literatüre önemli katkılar sağlayacağı yönünde düşünülmektedir.

IV. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2008–2009 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi Fırat, İnönü ve Erzinca Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği Anabilim dalındaki son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Dolayısıyla araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. Örneklem bu sınıflarda okuyan 140'ı kız ve 172'si erkek öğrenci olmak üzere yansız olarak seçilen toplam 312 sınıf öğretmeni adayı ise araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Kaptan'a (1998) göre, araştırmanın örneklem seçiminde çeşitli teknikler ve yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar; şans, sistematik ve küme yöntemidir. Bu araştırmada amacına uygun olarak "küme yöntemi" kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından örneklem grubu içinde 30 öğrenciden oluşan amaçlı örneklem grubu oluşturulmuş ve görüşme formları doldurulmaya çalışılmıştır. Balcı'ya (2006) göre, amaçlı örneklem, araştırmacı tarafından kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullandığı ve araştırmacının amacına en uygun olanları seçtiği bir örneklem türüdür.

Tablo-1: Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Üniversite	Fakülte/ Bölüm	Örneklem
Fırat Üniversitesi	Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği	80
İnönü Üniversitesi	Eğitim Fak.Sınıf Öğretmenliği	120
Erzinca Üniversitesi	Eğitim Fak.Sınıf Öğretmenliği	112
Toplam		312

V. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan veri aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilere ait kişisel bilgilere dayalı 5 madde bulunmaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin lisansüstü eğitime yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla 25 tutum maddesinden oluşan tutum ölçeği yer almaktadır. İlgili literatür, uzman kanısı ve öğrenci görüşlerinden yararlanılarak oluşturulan 25 maddelik tutum ölçeğinin faktöriyel geçerliliği için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda tutum maddelerinden 2 faktör tespit edilmiştir. Bu faktörlerden biri lisansüstü eğitimin “işlev boyutu” diğeri ise öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin “istek boyutu”dur. Ölçeğin uygulanmasıyla elde edilen puanların güvenilirliği Cronbach Alpha (iç tutarlılık) güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu ölçeğin tüm olarak Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,95; KMO değeri 0,92 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise 8074,641 şeklinde bulunmuştur. Bartlett testinin sonucu 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bartlett testine göre, değişkenler arasında bir kolerasyon bulunmuş ve faktör analizi bu değişkenlere uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, faktör yükü 0,35 ve 0,35’ten büyük olanlar ikinci analiz için seçilmiş ve toplam 15 madde işler durumda gözükmiştir.

Geliştirilen ölçek, tutumu ölçmekte yaygın olarak kullanılan 5’li Likert tipi ölçektir. Tutum ölçmek için pek çok tutum ölçeği geliştirilmiştir. Lin’e (1976 Akt: Karasar, 2005) göre Likert, Thurstone ve Guttman gibi tutum ölçeği arasında en çok kullanılan Likert türünde hazırlanan ölçeklerdir. Veri toplama aracında yer alan tutum maddeleri için “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” dereceleri kullanılmıştır. Bu maddelerin analizinde istatistiksel teknikler kullanılmıştır ve maddeler yorumlanırken tamamen katılıyorum seçeneğine 5,00-4,21, katılıyorum seçeneğine 4,20-3,41, kısmen katılıyorum seçeneğine 3,40-2,61, katılmıyorum seçeneğine 2,60-1,81, hiç katılmıyorum seçeneğine 1,80-1,00 arası puanlar verilmiştir. Araştırmadaki öğrencilerden elde edilen veriler SPSS 15.0 programında işlenmiştir. Verilerin çözümlemesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar için t testi, gruplar arası karşılaştırmalarda varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla Scheffe testinden faydalanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında ise $p=0,05$ anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

Ayrıca araştırma verilerinin analizinden sonra ortaya çıkan anlamlı sonuçlar için amaçlı örneklem grubu oluşturulmuş ve gönüllülük esasına göre 30 öğrenci ile 15-20 dakikalık süren yarı-yapılandırılmış görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak yapılmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği de kullanılmıştır. Görüşme tekniğini kendi içinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflamak mümkündür. Karasar’a (1998) göre, yarı-yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden belirlenir ve bu sorulara verilen cevaplar ile veriler toplanmaya çalışılır. Görüşme sonucunda elde edilen verilerinin analizinde içerik analizi yapılmış ve veriler birbirine benzer, çelişkili ve bağımsız olarak sınıflandırılmış ve daha sonra yoğun olarak vurgulanan ve anlamlı olanlar kayda alınmıştır.

VI. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma sorularının cevapları yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilmiş ve belirlenen denenceler ile görüşmeler yapılarak araştırmanın alt amaçları çözülmeye çalışılmıştır. Bu çalışmaya dahil edilen her alt problem ayrı ayrı incelenmiş ve ilgili tablo ilgili alt problemin altında yer almıştır. Aşağıda öğrencilerin değişkenlere göre tutumları arasındaki farklılıklara ve bu tutumların oluşmasındaki görüşlere yer verilmiştir.

A. Öğrencilerin Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumlarının Dağılımları

Araştırma öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarını belirlemeye yönelik olduğundan cinsiyet, mezun olunan lise türü, aile gelir durumu ve baba öğrenim durumu değişken olarak ele alınmıştır. Aşağıda öğrencilerin değişkenlere göre tutumları arasındaki farklılıklara yer verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarının faktör incelenmesini yansıtan değerler

Lisansüstü Eğitimin Tutum Maddeleri İşlev Boyutu (Faktör 1)	Ort	ss
1. Bilim ve eğitimin kaynaştırılması bakımından lisansüstü eğitim oldukça önem taşır.	3,90	1,07
2. Ülke kalkınmasında ve teknolojik alanda ilerleme sağlanmasında lisansüstü eğitimin önemli bir rolü bulunmaktadır.	3,64	1,22
3. Lisansüstü öğretim, çağdaş yaşamın önemli bir göstergesidir.	3,73	1,12
4. Lisansüstü eğitim, ulusal bilim politikasının yürütülmesinde etkili bir faktördür.	3,83	1,09
5. Lisansüstü eğitim, ekonomik ve kültürel yarar sağlar.	3,76	,998
6. Lisansüstü eğitim, yüksek psiko-sosyal yarar sağlar.	3,67	1,10
7. Lisansüstü eğitim, daha fazla mesleki alan bilgisi kazandırır.	3,88	1,25
8. Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde lisansüstü eğitimin etkin bir rolü vardır.	3,66	1,31
9. Lisansüstü eğitim, daha fazla bilimsel (akademik) yarar sağlar.	3,70	1,13
İstek Boyutu (Faktör 2)		
1. Lisans eğitiminden sonra lisansüstü eğitimin gerekli olduğunu düşünüyorum.	3,43	,886
2. Mezun olduktan sonra alanımda yüksek lisans eğitimini almayı düşünüyorum.	3,68	1,03
3. Yüksek lisans eğitimi aldıktan sonra alanımda doktora yapmayı istiyorum.	3,22	1,15
4. Lisansüstü eğitimi öğretmenlik kariyer basamaklarına yükselmek için düşünüyorum.	3,39	1,38
5. Lisansüstü eğitimi üniversitede akademik personel olmak amacıyla düşünüyorum.	3,72	1,03
6. Lisansüstü eğitimi sadece mesleki alan bilgimi geliştirmek amacıyla düşünüyorum.	3,41	1,20

Tablo 3: Faktör- 1'in (Lisansüstü Eğitimin İşlev Boyutu) değişkenlere ilişkin değerleri

<i>n</i>	<i>Ort</i>	<i>ss</i>
312	3,76	1,13

Tablo-3'te görüldüğü gibi, öğrencilerin lisansüstü eğitimin işlevine yönelik görüşlerinin değer ortalaması 3,76 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçekten alınabilecek en fazla puanın 5,00 olduğu düşünüldüğünde adayların lisansüstü eğitimin işlevine yönelik tutum puanlarının çok yüksek olmadığı, ancak katılıyorum derecesinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda öğrencilerin lisansüstü eğitimin işlevine yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Faktör-2'in (Lisansüstü Eğitim Yapma İsteklilik Boyutu) değişkenlere ilişkin değerleri

<i>n</i>	<i>Ort</i>	<i>ss</i>
312	3,47	1,32

Tablo-4'te görüldüğü gibi, öğrencilerin mezun olduktan sonra lisansüstü eğitim yapma istekliliklerine ilişkin faktörün değer ortalaması 3,47 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçekten alınabilecek en fazla puanın 5,00 olduğu düşünüldüğünde adayların lisansüstü eğitim almayı isteme puanlarının yine yüksek olmadığı, ancak mezun olduktan sonra lisansüstü eğitim almayı katılıyorum derecesinde düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu sonuç öğretmen adayları üzerinde yapılan başka bir araştırma ile benzerlik göstermektedir. Erkilic (2007) yaptığı bir çalışmada sınıf öğretmenliği anabilim dalından mezun olacak öğrencilerin eğitim-öğretim boyutunda lisansüstü eğitim istekliliklerinin değer ortalaması 4,03; sosyoekonomik boyutunda ise 3,99 olarak bulmuştur. Buna göre öğrencilerin lisansüstü eğitim yapma istekliliklerinin olumlu olması; mezun olduktan sonra alanlarında lisansüstü eğitim alacakları ve bunun da mesleki ve akademik açıdan bireylere olumlu katkılar getireceği yönünde yorumlanabilir.

Tablo 5: Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarını yansıtan bulgular

Cinsiyet	N	%	Ort	ss	t	p
Kız	140	44,9	3,78	1,33	1,34	0,04*
Erkek	172	55,1	3,46			

* $p < 0,05$

Tablo-5 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin %44,9'unun kız öğrencilerden ve %55,1'inin erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Tabloda öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutum puanları arasında gözlenen farkın hangi gruplardan kaynak-

landığını belirlemek amacıyla bağımsız t-testiden yararlanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre lisansüstü eğitime olan tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=1,34, p<0,05$). Buradan cinsiyet değişkeninin öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Tablodaki bulgulara göre, kız öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutum ortalaması 3,78 iken erkek öğrencilerin ortalaması 3,46'dır. t değeri ise 1,34 olarak bulunmuştur. Tabloda hem kız hem de erkek öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumları katılıyorum derecesinde olup, olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Ancak tablodaki ortalamalara bakıldığında kız öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kız öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarının yüksek olması mezun olduktan sonra akademik eğitim almayı daha fazla düşündükleri söylenebilir. Aşağıda genel olarak bu anlamlı farklılığın oluşmasına neden olan öğrenci görüşlerine yer verilmiştir.

B. Görüşme Analizi

1. Soruya İlişkin Bulgular

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde yer alan birinci soru "*Cinsiyet değişkeni açısından lisansüstü eğitime yönelik tutum incelenmesi sonucunda kız adaylarının tutumlarının erkek adaylara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Sizce bu sonucu doğuran sebepler ne olabilir? Açıklar mısınız?*" şeklinde oluşturulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar şunlardır:

-*“Öğretmenlik mesleğini yapmaktan ziyade lisansüstü eğitim olarak akademik personel olmak istemelerindedir diye düşünüyorum; çünkü akademik çalışmalar daha fazla bilimsel fayda sağlar”...*

-*“Bayanların lisansüstü eğitim olarak mesleki ve akademik bilgilerini daha fazla geliştirmek istemeleri olabilir”...*

-*“Bende bir bayan olarak lisansüstü eğitim almayı düşünüyorum; çünkü öğretmenlik mesleğini sevmiyorum; bu yüzden lisansüstü eğitimi olarak akademik personel olmayı çok istiyorum” ...*

-*“Bayanların dağ köylerine atanma korkusu olabilir veya birleştirilmiş sınıfta okullarda görev almak istememeleri de olabilir; çünkü doğruya atanma durumumuz var”...*

-*“Üniversitede akademisyen olmak elbette daha prestijli bir konudur, sonuçta hem merkezi hem de rahat koşulların olduğu bir yerdir. Benim de hep hayalimdir; bu yüzden lisansüstü eğitim olarak kariyer yapmayı düşünüyorum”.. Şeklinde ifadeler verilmiştir.*

Tablo-6 incelendiğinde; öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarında $F=2,12; p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Tablodaki bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %71,2'si genel liselerden, %18,9'u Anadolu Öğretmen Liselerinden ve % 9,9'u yabancı dil ağırlıklı program uygulayan liselerden (YDA) mezun olmuştur. Tabloda öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutum puanlarının ortalamaları arasında gözlenen bu farkın hangi gruplar-

dan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Scheffe testinden yararlanılmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre anlamlı farkın genel liselerinden ve YDA program uygulayan liselerden mezun olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Bulgulara göre genel lise çıkışlı sınıf öğretmeni adayları (Ort=3,38) kısmen katılıyorum düzeyinde, Anadolu Öğretmen Lisesi çıkışlı öğrenciler (Ort=3,64) katılıyorum düzeyinde ve YDA program uygulayan lise çıkışlı öğrenciler (\bar{X} Ort=3,85) katılıyorum düzeyinde görüş belirtmişler. Ortalamalara bakıldığında YDA program uygulayan liselerden ve Anadolu Öğretmen Liselerinden mezun olan öğrencilerin akademik tutumlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Tutumun olumlu olması sonucu, öğrencilerin mezun olduktan sonra alanlarında yüksek lisans ve doktora yaparak hem mesleki hem de akademik anlamda kendilerini geliştiremelerini sağlayabilir.

Tablo 6: Öğrencilerin mezun olunan lise türü değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarını yansıtan bulgular

Mezun Olunan Lise	N	%	Ort	ss	F	p
Genel Lise	222	71,2	3,38	1,31	2,12	0,02*
Anadolu Öğretmen Lisesi	59	18,9	3,64	1,25		
Yabancı Dil Ağırlıklı Program Uygulayan Lise	44	9,9	3,85	1,16		

*p<0,05

2. Soruya İlişkin Bulgular

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde yer alan ikinci soru “Mezun olunan lise türü değişkeni açısından lisansüstü eğitime yönelik tutum incelenmesi sonucunda Anadolu Öğretmen Liselerinden ve YDA program uygulayan liselerden mezun olan öğrencilerin tutumlarının genel liselere göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Sizce bu sonuca neden olan durumlar neler olabilir? Açıklar mısınız?” şeklinde oluşturulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar şunlardır:

-“Öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek olduğunu düşünmüyorum; sanırım bu yüzden olsa gerek”...

-“Anadolu öğretmen liseleri ve yabancı dil ağırlıklı liseler iyi okul niteliğinde görülen liselerdir bu liselerden mezun olan öğrencilerin beklentisi yüksek olabilir; dolayısıyla akademik kariyer yaparak üniversitede kalmak istediklerindedir diye düşünüyorum”...

-“Bende öyle düşünüyorum; çünkü üniversiteye giriş sınavında istediğim puanı alamadığım için sınıf öğretmenliğini tercih etmek zorunda kaldım; bu yüzden öğretmenlik mesleğini severek yapacağımı düşünmüyorum”...

-“Milli Eğitimde yönetici (okul müdürü, müdür yardımcısı) veya uzman öğretmen olmayı düşündüklerinden dolayı olabilir; çünkü lisansüstü eğitim alanlara daha fazla puan veriliyor”...

-“YDA programı uygulayan lise ve Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerin yabancı dil konusunda problemleri olacağını zannetmiyorum, belki bundan dolayıdır; ki bende onlardan biri olarak alanımda mastır ve doktora yapmayı düşünüyorum”...

-“Bende lisansüstü eğitim almayı düşünüyorum; çünkü bilim ruhuna sahip olduğumu düşünüyorum. Bu yüzden kendi alanımda yüksek lisans ve doktora yaparak akademik çalışmalara katılmayı ve bilime katkı sağlamayı çok istiyorum”...

-“Süper liseden mezun biri olarak öğretmen olmaktan ziyade öğretim görevlisi olmayı daha fazla istiyorum. Çünkü akademik çalışmalar benim daha fazla ilgimi çekmektedir. Öğretmenlikte bunları yapacağımı pek düşünmüyorum. Kariyer yapmanın daha mantıklı olacağını düşünüyorum”... şeklinde ifadeler verilmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarını yansıtan bulgular

Aile Gelir Durumu	N	%	Ort	ss	F	p
*Asgari ücret	39	12,5	3,36	1,17	1,32	0,03**
Asgari ücret-1200 TL	117	37,5	3,45	1,27		
1201 TL- 1800 TL	106	34	3,58	1,29		
1801 TL-3600 TL	41	13,1	3,73	1,33		

* 2009 Yılı (01.07.2009 - 31.12.2009) 16 yaş büyükler için asgari ücret tutarı: : Brüt Ücret: 693,00TL Net ücret: 496,53 TL <http://muhasebeturk.org>

**p<0,05

Tablo-7 incelendiğinde; öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarında F=1,32; p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerin % 12,5’inin (n=39) aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olduğu, %37,5 ‘inin (N=117) aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olduğu, %34’ ünün (N=106) aylık aile geliri 1201-1800 TL arasında olduğu, %13,1’inin (N=41) aylık aile geliri 1801-3600 TL arasında olduğu anlaşılmaktadır. Değerlerin % 37,5’i asgari ücret ile 1200 TL arasında ve %34’ü 1201 TL-1800 TL arasında daha fazla toplandığı görülmektedir. Yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, aylık aile geliri asgari ücret uygulaması altında olan öğrenciler (Ort=3,36) kısmen katılıyorum düzeyinde, aylık aile geliri asgari ücret ile 1200 TL arasında olan öğrenciler (Ort=3,45) katılıyorum düzeyinde, aylık aile geliri 1201 TL ile 1800 TL arasında olan öğrenciler \bar{X} (Ort=3,58) katılıyorum düzeyinde ve son olarak aylık aile geliri 1801 TL ile 3600 TL arasında olan öğrenciler (Ort=3,73) katılıyorum düzeyinde görüş belirtmişler. Tabloda genel olarak aylık aile geliri yüksek olan öğrencilerin diğer aile gelirlerine sahip öğrencilere göre lisansüstü eğitime olan tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

3. Soruya İlişkin Bulgular

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde yer alan üçüncü soru “Aile gelir durumu değişkeni açısından lisansüstü eğitime yönelik tutum incelenmesi sonucunda, yüksek aile gelirin sahip öğrencilerin tutumlarının alt ve orta aile gelirin sahip öğrencilere göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Sizce bu durumu doğuran sebepler nelerdir? Açıklar mısınız?” şeklinde oluşturulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar şunlardır:

–“Çünkü öğretmen maaşlarının düşük olduğu herkes tarafından biliniyor, bu yüzden mesleğin ekonomik açıdan doyum verici olacağını zannetmiyorum. Babam ve annem öğretmen olmalarına rağmen öğretmenliğin aslında bir kazanç mesleğini olmadığını düşünüyorum; bu yüzden öğretmenlik yapmayı pek düşünmüyorum”

–“Belki üniversitede araştırma görevlisi veya öğretim görevlisi olmanın daha doğru bir karar olacağını düşünmelerindedir. Çünkü akademik personelin sosyoekonomik durumu öğretmenliğe göre daha iyidir” ...

–“Maddi durumu iyi olanların bunu düşünmelerini doğal karşılıyorum; çünkü öğretmenlik orta sınıf bir meslektir.

–“Belki bu öğrenciler öğretmenliği kariyer yapmada bir geçiş aşaması olarak düşünmüş olabileceklerinden dolayı tercih etmişlerdir. Sonuçta akademik personel olmak daha iyidir” ...

–“Bana göre öğretmenlik mesleğinin sosyoekonomik statüsü yüksek değildir. Bu yüzden aile gelir durumu yüksek olan öğrenciler öğretmenlik mesleğinde sosyal- ekonomik açıdan çok fazla tatmin olamayacaklarını düşündüklerinden dolayı lisansüstü eğitimi düşünmüşlerdir” ... şeklinde ifadeler verilmiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin görüşme sorularına verdiği cevaplar incelendiğinde; öğrencilerin daha çok öğretmenlik mesleğinin uygulayıcısı olmaktan ziyade akademik personel olmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bu durum yüksek akademisyen yetiştirme açısından, ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünün oluşması açısından ve bu mesleğin daha nitelikli hale dönüşmesi açısından ümit verici bir durum olarak nitelendirilebilir. Böylelikle öğrenciler hem mesleki ve akademik gelişimlerini tamamlayacak hem de öğretmenlik mesleğinin niteliğini, popülaritesini artırmış olacaklardır. Fakat yine görüşler incelendiğinde; öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerinin çok fazla olumlu olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasında öğretmenlik mesleğinin daha çok yapısal (sosyokültürel ve ekonomik) özelliklerinin neden olduğu görülmektedir. Öğrencilerin meslek öncesi öğretmenlik mesleğine olan görüşlerinin bu yönde olması; öğretmen yetiştiren kurumlarda pedagojik programların daha etkili ve verimli bir şekilde verilmesi, sağlam dengeli ve etkili politikalar ile bu mesleğin sosyoekonomik ve kültürel açıdan daha fazla geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo-8: Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre lisansüstü eğitime olan tutumlarını yansıtan bulgular

Baba Öğrenim Durumu	N	%	Ort	ss	F	p
Okula Gitmemiş	12	3,8	3,39	1,1	7,75	0,09*
İlkokul	89	28,5	3,45	1,36		
Ortaokul	47	15,1	3,51	1,24		
Lise	44	34,3	3,5	1,42		
Üniversite	57	18,3	3,67	1,39		

*p>0,05

Tablo-8 incelendiğinde; yapılan Scheffe testi sonucunda baba öğrenim durumu değişkenine göre öğrencilerin lisansüstü eğitime yönelik tutumları arasında anlamlı $F=7,75$; $p>0,05$ bir farklılık olmadığı görülmüştür. Tabloda baba öğrenim durumu, öğrencilerin lisansüstü eğitime olan tutumlarını etkilememektedir. Buna göre öğrencilerin baba öğrenim durumlarının lisansüstü eğitime ilişkin tutumlarında etkisi olmadığı söylenebilir. Ancak babası üniversite mezunu olan öğrencilerin babası diğer eğitim düzeylerine sahip olan öğrencilere göre akademik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu durumda bu öğrencilerin akademik açıdan kendilerini daha fazla geliştirmek istedikleri söylenebilir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin tutumlarının yüksek olması; babalarının bu konuda çocuklarının kariyer sahibi olması için onları yönlendirmesine bağlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının lisansüstü eğitime olan tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın alt problemleri ile ilgili bulgular incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet, mezun olunan lise türü ve aile gelir durumu değişkenlerine göre lisansüstü eğitime olan tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Fakat baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan istatistiksel analizlerde sınıf öğretmeni adaylarının lisansüstü eğitime olan tutumlarının ve bu tutumlara bağlı olarak akademik istekliliklerinin olumlu olduğu, ancak tutum ve isteklilik puanlarının yüksek olmadığı görülmüştür. Tutumun olumlu olması halinde öğrencilerin yüksek lisans ve doktora eğitimine katılacakları, mesleki ve akademik açıdan kendilerini geliştirmek isteyecekleri ve mezun olduktan sonra akademik personel olmayı düşünecekleri beklenir.

Genel olarak cinsiyet değişkenine göre yapılan istatistiksel analizlerde kız adaylarının erkeklere göre lisansüstü eğitime daha olumlu baktıkları ve kariyer algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Mezun olunan lise türü değişkenine göre, lisansüstü eğitim tutumları incelendiğinde YDA program uygulayan liselerden mezun olan öğrencilerin

anadolu öğretmen liselerinden ve genel liselerden mezun olan öğrencilere göre lisansüstü eğitime olan tutumlarının daha yüksek olduğu ve lisansüstü eğitime ilgiyle yaklaştıkları görülmüştür. Araştırmada aile gelir durumu değişkenine göre lisansüstü eğitim tutumları incelendiğinde; aylık aile geliri yüksek olan sınıf öğretmeni adaylarının tutumlarının alt ve orta aile gelirli sınıf öğretmenleri adaylarına göre daha olumlu olduğu ve istek boyutunda puan değerlerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin baba öğrenim durumu değişkenine göre lisansüstü eğitime yönelik tutumları incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Ancak genel olarak öğrencilerin baba öğrenim durumları yükseldikçe lisansüstü eğitime yönelik tutumlarında olumluluk bakımından azalma görülmektedir. Bu durumda baba öğrenim durumu değişkeninin öğrencilerin akademik tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı gerek kendi alanlarında gerek eğitim bilim alanlarında lisansüstü eğitimi tercih etmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve üniversitelerin öğretmenlerin bu çabasına destek olması, bilimsel temellere dayanan bir lisansüstü eğitim politikası belirlenmesi şarttır. Eğitim sürecinin öğrencilere hem mesleki hem de akademik anlamda fazla olumlu tutum kazandırıcı bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Öğretmen yetiştiren kurumların öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime yönelik olumlu tutum oluşturmalarına ve akademik kimliklerinin kazanmalarına daha fazla yardımcı olması gerekir. Olumsuz ve kararsız tutumlara sahip öğrencilerin olumlu tutumlara sahip olması için daha fazla pedagojik ve akademik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekir. Öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimleri için üniversitelerde kültürel etkinliklere ek olarak ulusal ve uluslararası düzeyde konferans, sempozyum vb. gibi eğitimsel etkinliklerin belirli sürelerle yapılması gerekir. Bilimsel çalışmalara, araştırmalara ve demokratik bir işleyişe daha fazla özen gösterilmesi gerekir. Öğretmen adayları başarılı olmaya ve lisansüstü eğitim konusunda daha istekli olmaya özendirilmelidir.

Kaynakça

- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıkları*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Arıcı, H. (1997). *Bilim İnsanı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri 7: Bilim İnsanı Yetiştirme, Lisansüstü Eğitim.
- Ataünal, A. (2003). *Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen*. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Baldwin, G.M. (1901-1905), *Dictionary of Philosophy and Psychology*, 3 Vols. MacmillanCo.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: PegemA Yayınları.

- Çakar, Ö. (1997). *Bilim İnsansı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim ve Sorunları Fen Bilimleri Alanında Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri 7*: Ankara: Bilim İnsanı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim.
- Çelenk, S. (1988). *Eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*. (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkılıç, T.A. (2007). *Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitim İstekliliklerini Etkileyen Etmenler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.
- Fidan, N ve Erden, M. (1986). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Gökalp, M. (2007). "Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okul Deneyimi Dersini Algılama Düzeyleri", *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 56-63.
- İnceoğlu, M. (2004). *Tutum Algı İletişim*. Ankara: Kesit Tanıtım Ltd Şti.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset.
- Karakütük, K. (1986). *Türkiye'nin Öğretim Haritaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakütük, K. (1989). *Türkiye'de Lisansüstü Öğretim Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Ankara Üniversitesi. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), Ankara.
- Karakütük, K. (2001). *Öğretim Üyesi ve Bilim İnsanı Yetiştirme: Lisansüstü Öğretimin Planlanması*. 2.Baskı, Ankara: Anı Yayınları.
- Karayalçın, Y. (1988). *Lisansüstü Eğitim Yükseköğretimde Değişmeler*. Ankara: TED Yayınları.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (12.Baskı), İstanbul: Nobel Yayınları.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Köksalan, B. (1999). *Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler*, (Doktora tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Lin, H-J. (1998). *Different Attitudes among Non-English Major EFL Students the Internet TESL Journal, Vol. IV, No.10 Fromhttp://Iteslj.Org/*
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pehlivan, H. (1997). "Tutumların Doğası ve Öğretimi". *Çağdaş Eğitim*, 22(233) 46-48
- Sayan, Y. ve Aksu, H. H. (2005). "Akademik Personel Olmayan Lisansüstü Eğitim Yapan Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Çalışma: Dokuz Eylül Üniversitesi,

Balıkesir Üniversitesi Durum Belirlemesi” *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, İzmir.

Sayın, S. (2005). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları ve Mesleki Benlik Saygıların İncelemesi”. *Eurasian Journal of Education Research* 19, Pp. 272, 281.

Sevinç, B. (2001). “Türkiye’de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler.” *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 34 (1).

Sözer, E. (1991). *Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını kazandırma Yönünden Etkinliği*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Ün. Basımevi.

Ünal, C. (1981). *Genel Tutumların veya Değerlerin Psikolojisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları., No:301.

Varış, F. (1973). *Türkiye’de Lisansüstü Eğitim*. Ankara: Ankara Ün. Eğitim Bilimleri Yayınları.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

YÖK. “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği”, 2547 Resmi Gazete, Ankara.

[Http://Muhasebeturk.Org/Is-Hayati/8673-2009-Yili-Asgari-Ucret-Tutarlari-Aciklandi](http://Muhasebeturk.Org/Is-Hayati/8673-2009-Yili-Asgari-Ucret-Tutarlari-Aciklandi).
Html Erişim Tarihi:13.08.2009.